

AgEcon SEARCH

RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

Milyen előnyei vannak e könyvnek, más hasonló munkákkal szemben?

A könyv egyik érdeme abban rejlik, hogy következetes gonddal igyekeznek rendet teremteni az üzemszervezési tudomány tartalmi és fogalmi körében. A könyvből számtalan olyan jól sikerült definíciót, tartalmi meghatározást ismerhetünk meg, amely a hazai irodalomban még vitatott, vagy homályos.

Az egyes fejezetekben megtalálható a tudományos kutatás és a gyakorlat tapasztalatainak az általánosítása. A könyvben a szerzők nemcsak a rendelkezésre álló tapasztalatokat foglalják össze, hanem bizonyos vonatkozásokban a jövő fejlődésére is utalnak. Ez a tankönyvnek olyan érdeme, amelyről szintén meg kell emlékezni.

A könyvben közölt általánosító elvi, elméleti megállapítások a hazai közgazdasági, üzemi és természeti feltételek között — kisebb módosításokkal — jól alkalmazhatók. Természetesen más a helyzet a közölt adatokkal és példákkal. Ezek értékelése és felhasználása közben gondolni kell arra, hogy a szovjet mezőgazdaságban a termelési viszonyok és a termelőerők színvonala sokkal magasabb, mint Magyarországon, ugyanakkor viszont a termelés természeti feltételei a Szovjetunió területének jelentős részén lényegesen kedvezőtlenebbek, mint hazánkban.

A könyv bevezetőből és 18 fejezethől áll. Természetesen a fejezetek tartalmukat, mondanivalójukat illetően nem egyformán sikerültek. A könyv egyes fejezetei kiemelkedően sikerültek, különösen abban a vonatkozásban, hogy a rendelkezésre álló ismeretanyagokat a szerzők jól összegezik, esopoportosítják és általánosítják, s ugyanakkor a tankönyvi jellegtől eltérően viszonylag sok újat és érdekeset is mondanak.

Ilyen fejezetek például a következők: A szocialista mezőgazdasági üzemek szervezése tudományának tárgya, feladata és módszere. A mezőgazdasági termelés specializálása és az üzemágak ésszerű társítása a kolhozokban és szovhozokban. A termelés ésszerű méretei a szovhozokban és kolhozokban. A szocialista mezőgazdasági üzemek termelési eszközeivel foglalkozó fejezet egy része. A műszaki norma megállapítás a szocialista mezőgazdasági üzemekben. A szántóföldi munkafolyamatok szervezése,

különös tekintettel a munkafolyamatok ésszerű szervezésének elvi alapjaira, vagy a technológia művelési lapok kidolgozására. A pénzgazdálkodás, a termékek önköltsége és az önálló elszámolás a kolhozokban és a szovhozokban, s végzetül a kolhozok és a szovhozok gazdasági tevékenységének elemzése nyújt sok hasznos ismeretet.

A könyvben kifejezetten gyengén sikerült „A zöldségtermelés” és „A gyümölcs-termelés szervezése” című két fejezet.

A Kiadó tekintettel volt a mezőgazdasági hazai sajtósságaira, s ezért az anyag egyes részeit jelentősen lerövidítette.

Hazánkban a második öt éves terv mezőgazdasági célkitűzései, valamint a távlati termelésfejlesztési előirányzatok a termelés jelentős növelését és a munkatermelékenység, valamint a gazdaságosság fokozását irányozzák elő. Kétségtelen, hogy ezeknek a lelkesítő célkitűzések megvalósításában komoly szerepet tölt be az üzemszervezési ismeretek mély és sokoldalú elsajátítása. Ilyen értelemben Kolesznyejev professzornak és munkatársainak a könyve nemcsak az egyetemi hallgatók kiegészítő és tájékoztató irodalmi forrása lehet, hanem a tsz-ekben és az állami gazdaságokban dolgozó szakemberek is haszonnal forgathatják.

A „Szocialista mezőgazdasági üzemek szervezése” c. könyv közkézre adásával a Mezőgazdasági Kiadó jelentős mértékben hozzájárult ahhoz, hogy hazánk mezőgazdasági szakemberei is minél szélesebb körben ismerkedhessenek meg a szovjet mezőgazdasági üzemszervezési tapasztalatokkal.

Csete László

A TERMELŐSZÖVETKEZETI ÜZEMSZERVEZÉS GYAKORLATI KÉZIKÖNYVE

Második, átdolgozott és bővített kiadás

Akadémiai Kiadó, 1962.

Alig két esztendő múlt el és új kiadást ért meg *A termelőszövetkezeti üzemszervezés gyakorlati kézikönyve*, amelynek elkészítésében és szerkesztésében a szakma legkiválóbb művelői vettek részt. Húsz ezer példányszámban jelent meg az előző kiadás, és már egy évvel ezelőtt is nehezen lehetett egy-egy kötethez hozzájutni. Kevés az olyan termelőszövetkezet,

ahol ne ismernék, ne használnák ezt a könyvet. Nagyon is indokolt volt tehát ennek a gyakorlatban nagy népszerűségnek örvendő *Kézikönyvnek* az újabb kiadása.

Nagyon nehéz lenne egy rövid ismeretetés keretében átfogó értékelést adni erről a rengeteg ismeretanyagot felhalmozó enciklopédikus műről, amelyben megtalálható a tsz-i gazdálkodás során jelentkező szinte összes szervezési probléma hosszabb-rövidebb kifejtése. A könyvben foglalt megállapítások, tanácsok, szervezési módszerek zöme megszívlelendő, még ha némelyik vitát is fog ki váltani. A viták csak tovább tökéletesíthetik a szervezési megoldásokat és ez így is lesz helyes.

Nem kívánok általánosságban azzal foglalkozni, hogy a második kiadás mennyivel ad többet és színvonalában jobbat, mint az első. Erre igen jó összefoglaló választ ad a Szerkesztő Bizottság előszava a második kiadáshoz, amelyben az olvasó tömören megtalálhatja mind azokat az indokokat, amelyek az átdolgozást és az újabb kiadást szükségessé tették, továbbá azokat a változtatásokat, amelyeket a szerzők és szerkesztők végrehajtottak.

A *Kézikönyv* második kiadását inkább a gyakorlati munkában felmerült egy-néhány problémánkban való használata alapján szeretném megvilágítani.

Sok tsz-ben nincs még megfelelően kialakított és lerögzített ügyrend. Egy termelőszövetkezeti nagyüzem belső ügyrendi szabályzatát elkészíteni meglehetősen nagy munka. Enélkül pedig nem lehet nagyüzemet jól vezetni. A tsz-üzemvitelének ügyrendi szabályzatára kevés forrásmunka áll rendelkezésre. Nincs még kiforrva a tsz-ekben az egyes munkaterületek helyes és egyértelmű elhatárolása. A *Kézikönyv* az általános keretek kialakításához segítséget ad. A „Vezetés, munkaszervezés, jövedelemelosztás” c. harmadik részben az egyes fontosabb munkakörök és feladatok általános megfogalmazását megtalálhatjuk. Kívánatos lett volna a helyes ügyrend készítésére konkrétabb útmutatást adni, annál is inkább, mert a *Kézikönyv* is a 421. oldalon nagyon helyesen leszögezi: „A jó üzemvezetés alapja minden esetben a vezetői munkakörök egyértelmű elhatárolása.”

Nagyon sokszor találkozunk a tsz-ek gyakorlatában olyan esetekkel, amikor a tsz-ek vezetői panaszkodnak a különböző vállalatok, sőt az irányító szervek tsz-ügyekbe történő illetéktelen beavatkozására. Sajnos nem mindig alaptalan a panasz, de van úgy jónéhányszor, hogy a tsz-vezetők nem értik meg a tsz-ek állami irányításának lényegét. A *Kézikönyv* nagyon körültekintően megmagyarázza, hogy az állami irányítás milyen területeken érvényesül, mint adminisztratív igazgatás és mikor mint ajánlás, támogatás. Nagyon sajnálom, hogy a *Kézikönyv* szerintem teljesen helyes álláspontját ebben a kérdésben nagyon általánosan fogalmazták meg. Erről pedig nagyon jó lenne sokat olvasni, mert bizony a tsz-ek egy része hajlamos tolatkodásnak tekinteni a tanácsok beavatkozását, de a tanácsok is hajlamosak olyan kérdésekben is adminisztratív intézkedésekkel irányítani, amihez a tsz tulajdonforma alapján arra nincs joguk. Számítalan példát lehet felhozni mind a kettőre és az olvasók bizonyára saját tapasztalatukból is tudnak néhányat. Sokat lehet tanulni abból a hat oldalból, amit a *Kézikönyv* közöl (405–11), de bátrabban kellett volna állást foglalni.

Manapság több tsz nagymértékű szőlőtelepítési munkálatokhoz kezdett, hogy előregedett, kisüzemi szőlőterületeit megfelelően telepített nagyüzemi szőlőültetvényekkel cserélje fel, vagy hogy növelje e kultúra területét. Köztudomású, hogy szőlőtelepítésnél számtalan tényezőre kell tekintettel lennünk és bizony egy-két lényeges körülményről könnyen megfeledkezhetünk. A *Kézikönyv* a 300. oldaltól kezdődően tizenegy oldalon keresztül sok olyan szempontot vet fel, amit igen hasznosnak tartok elolvasni még annak is, aki a szőlőtelepítés technológiájával teljes egészében tisztában van. A 304. oldalon ezt olvashatjuk: „A telepítésnél a legfontosabb feladat a művelési rendszer megválasztása...” stb. Sok, kiváló szőlőtermelő tsz-i vezető elgondolkozhat ezen az általánosnak tűnő megfogalmazáson. Nem egy tsz-ben gondot okoz a gépi művelésre nem alkalmas telepítésű szőlők munkaerő-ellátása. Egyetértek és helyesnek tartom a *Kézikönyv* e kérdésben elfoglalt álláspontját. Hiányoltam, hogy nem foglalkoztak a szerzők merészebben a ki-

alakuló új szőlőterületek és a kialakított árkeresztek összefüggésének problémájával a gazdaságosság szempontjából, még akkor is, ha ez némely esetben fájó sebeket érint.

A gyakorlati munkában dolgozó szakember gyakran készít egy-egy munkaidőszakra kampánytervet. A *Kézikönyv* második kiadásában már külön fejezet foglalkozik az egyes időmunkák szervezésének, a kampánytervek készítésének módszereivel (457—546 oldal).

Hasznos lesz az is, ha a tsz és a gépállomás kapcsolatáról szóló részt az érdekeltek elolvassák és megszívlelik az abban elmondottakat. A 229. oldalon többek között ezt olvashatjuk: „A kihelyezett gépeket más munkaterületre átirányítani csak a tsz elnökének hozzájárulásával lehet, viszont a tsz köteles a gépeket megfelelően kihasználni.” Milyen jó lenne, ha mindenütt így volna. Mennyi bosszeúságot, kapkodó munkát kerülhetnének el.

Külön fejezetek foglalkoznak az egyes növénytermelési és állattenyésztési üzemiágak megszervezésével. Megtalálhatjuk ebben a részben minden fontosabb növény termesztésével, illetve állatfaj tenyésztésével kapcsolatos szervezési ismereteket.

Sok tsz-ben most fejlesztik a zöldségtermesztést. A kertészet jó megszervezése számtalan kérdést vet fel. Ezek eldöntéséhez a 293. oldaltól a 297. oldalig sok szempontot kaphat az olvasó a *Kézikönyvből*. Ezt követően pedig a termelés folyamatának megszervezésével kapcsolatos elveket ismertetik. Meg kell jegyezni, hogy ez utóbbit igen rövidnek és általánosnak tartom. Tudom, hogy igen nagy irodalma van az egyes zöldségkultúrák termesztési technológiájának. Ennek ellenére szükségesnek tartottam volna részletesebben foglalkozni a termelési folyamat megszervezésének elveivel, pl. a fajtakiválasztás, telepítés, növényápolás, betakarítás gyakorlatban bevált, gépesített módszereinek ismertetésével.

Hasznos útmutatást kaphat az olvasó a tojástermelés jövedelmezőségét befolyásoló tényezőkről. A szerzők egyik megállapítását azonban vitatom. A 374. oldalon ezt írják: „A tojástermelés jövedelmezőségének külön jelentős tényezője a *termelés egyenletessége*.” Szerintem jobb, ha nem egészen egyenletes a termelés, hanem akkor pihentetjük egy kicsit az

állományt, amikor a piaci körülmények viszonylag kedvezőtlenebbek (egyéb élelmezési cikkek szezonjellegű fogyasztása miatt esőkken a tojáskereslet) és intenzívebb takarmányozással az őszi-télitavaszi időszakban serkentjük a termelést.

Elég részletesen ismerteti a *Kézikönyv* a tsz-i vezetők javadalmazására vonatkozó új javaslatokat. Az ajánlott javadalmazási rendszerek lényege, hogy a tsz-ek vezetői nagyobb mértékben legyenek érdekelve a gazdálkodás jövedelmezőségének a fokozásában. Ezért a tsz-ek vezetői javadalmazása nemcsak a terület (termelés) nagyságától, hanem a területegységre vetített gazdálkodási eredmény nagyságától is függ. A javaslatok jószándéka és pozitív vonása kétségtelen, mégis nagyon óvatossá kell lenni ebben a kérdésben. Ismeretes, hogy nálunk a tsz-i gazdálkodás eredményességre igen nagy befolyással van a különböző földjüradék, tehát olyan tényező, amely független a vezetői személyétől, szaktudásától. Ha nem kellő körültekintéssel alkalmazzuk az ajánlott módszereket, akkor könnyen azok a vezetők járnak rosszabbul, akik újonnan alakult, kedvezőtlen természeti és közgazdasági adottsággal rendelkező tsz-ekben dolgoznak. Pedig ilyen helyen sokkal nehezebb a munka.

Nagyon sok példát lehetne még felsorolni, amikor a gyakorlati munka során fellapozhatjuk a *Kézikönyvet*, hogy megerősödjünk valamilyen szakmai intézkedésünk helyességében, vagy hogy új szempontokat nyerjünk a termelést szervező munkánkhoz.

-A termelőszövetkezeti üzemszervezés gyakorlati kézikönyvének ismertetése során tudatosan tértem el a könyv ismeretesei megszokott formájától. Egy-két szemelvényen keresztül igyekeztem érzékeltetni a *Kézikönyv* gyakorlati hasznosságát. Ezt a könyvet nem lehet elejétől kezdve végig ismertetni, mint ahogy olvasni sem lehet így. Nem lehet ezt a könyvet kézbevenni azzal a szándékkal, hogy valaki elejétől végig elolvassa, hanem a munka során felmerülő számtalan probléma helyes megoldásához kell fellapozni a megfelelő részt.

Ezt nagyon gyakran megtehetjük, mert a 844 oldalt kitevő *Kézikönyv* szinte teljes egészében felöleli a tsz-i gazdálkodás megszervezésével és irányításával kapcsolatos elveket és módszereket.

ket. A könyv öt részre tagozódik. Az első rész a tsz-i gazdálkodás megszilárdításához és fejlesztéséhez, a termelés folyamatos viteléhez szükséges eszközöket, előfeltételeket, követelményeket ismerteti. A második rész az egyes üzemágak megszervezésével foglalkozik. A harmadik részben a vezetés, munkaszervezés és jövedelemelosztás kérdéseivel találkozunk. A negyedik rész a tsz-i számvitel, pénz- és hitelgazdálkodás, zárszámadás rendszeréről és megszervezéséről ad tájékoztatót. Végül az ötödik rész a tsz-i gazdálkodás tervezésével kapcsolatos kérdéseket tartalmazza.

Végezetül a *Kézikönyv* még egy aktuális használhatóságára szeretném felhívni a tsz-ben dolgozó kollégák figyelmét. Minden tsz-ben folyik a téli időszakban szakmai oktatás. Ez a könyv igen sok segítséget fog adni az előadók felkészüléséhez, a hallgatóknak pedig a mezőgazdasági nagyüzemi szervezés elsajátításához.

Szemes Lajos

KOMLÓ LÁSZLÓ

A MUNKA ÉRTÉKELÉSE ÉS DÍJAZÁSA A TERMELŐSZÖVETKEZETEKBEN

(Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1962.)

A kötet a közgazdasági, társadalmi és üzemi feltételek alakulásával összefüggésben vizsgálja és mutatja be a termelőszövetkezeti munkadíjazás sokrétű problémáját. Amellett, hogy a szerző a gyakorlati időszerű követelményeket is szemelött tartja, messzemenően törekszik arra, hogy megvilágítsa a témakörében felvetődő problémák történeti alakulását és feltárja azok elméleti vonatkozásait. E tekintetben e munka hézagpótló szakirodalmunkban.

A könyv hét fejezete magában foglalja a termelőszövetkezeti munkadíjazás mondhatni valamennyi kérdését. Mégsem arra törekszik, hogy ilyen vagy olyan körülmények között gazdálkodó tsz-ek számára munkadíjazási recepteket adjon, hanem sokkal inkább arra, hogy elvi alapon megvilágítsa a különböző munkadíjazási formák jellegét, és a sokrétű összefüggések szövevényében is útmutatást adjon az adott körülmények között

megválasztható helyes munkadíjazási formákhoz. Ennélfogva a könyv első sorban gondolatébresztő és a képzett szövetkezeti vezetők számára jelenthet nagyon hasznos segédeszközt.

„Az elosztási mód hátráltathatja vagy előmozdíthatja a termelést; ha nem felel meg a termelés konkrét módjának, akkor hátráltatja, ha pedig összhangban van vele, akkor elősegíti” — hangoztatja a szerző a könyv bevezetésében. S ez a gondolat valóban végigvonul egész munkáján, ez teszi dialektikussá a probléma kezelését, s ennélfogva a könyv gazdag anyagát is csak dialektikus szemlélettel lehet hasznosítani.

A *Munkák díjazása és a teljesítménynormák* című fejezetben mint alapvető problémával a munkák díjazásának kérdésével és mint igen jelentős gyakorlati problémával a teljesítménynormák kialakításának kérdésével foglalkozik. Általában helyteleníti azt a törekvést — és a múltban általános gyakorlatot —, hogy a termelőszövetkezetekben alkalmazandó teljesítménynormák kialakításához különböző iránynormákat adjanak. Helyesen mutat rá ennek a módszernek legnagyobb veszedelmére, hogy ti. a termelőszövetkezetek ezeket általában nem saját helyi normáik kialakításához szolgáló segédletként, hanem „előírásként” vették és így is kezelték. Véleményem szerint ennek ellenére nem lehet alapvetően helytelennek tartani azt, hogy a tsz-ek szövetkezeti mozgalmunk eddigi és különösen a termelőszövetkezetek megalakulásának időszakában ilyen *segédleteket* kaptak. Ez volt ugyanis a legelemibb konkrét anyag, amit a tsz-ek nagyüzemi gazdálkodásuk munkaszervezéséhez és tervezéséhez kaptak. Viszont teljes mértékben egyetértek a szerzővel abban, hogy nem kaptak a tsz-ek a helyi munkanormázáshoz megfelelő módszertani és gyakorlati segítséget, amely az általánosító számszerű iránynormák helyett, de még inkább azok mellett, összehasonlíthatatlanabban értékesebb hozzájárulás lett volna a munka értékelése helyes alapjainak kialakításához. Termelőszövetkezteink mai üzemi helyzetét nézve természetesen már sokkal inkább eltekinthetnénk a számszerű iránynormák kibocsátásától, különösen ha pótolnánk a normázáshoz nyújtott nagyobbarányú segítség eddigi elmaradását.